GÖTEBORGS UNIVERSITET

KomRätt

Främjande av kommunikativa rättigheter hos barn med funktionsnedsättning

ELLEN BACKMAN, *PROJEKTLEDARE;* JENNY ASPLING, *POSTDOKTOR;* CARINA INGELSTEN, *METODUTVECKLARE;* GUNILLA THUNBERG, *FORSKARE*

Främjande av kommunikativa rättigheter hos barn med funktionsnedsättning: Implementering och utvärdering av KomBo-programmet

- Finansierat av Forte – Tillämpad välfärdsforskning
- Samarbete mellan Göteborgs universitet, Göteborgs stad, Marie Cederschiöld högskola och Dart specialistenhet för kommunikation och digital delaktighet

Bostad med särskild service (barn/unga)

Ca 800 barn per år

Korttids-vistelse utanför hemmet

Ca 8000 barn per år

- Barn och unga på korttids + BmSS → behov av kommunikativt stöd och alternativa kommunikationssätt (AKK)
- Kunskap och systematiska arbetssätt saknas ofta för att tillgodose dessa rättigheter i LSS-verksamhet.
- Ökad personalkompetens inom kommunikation möjliggör barns kommunikativa rättigheter, höjer kvaliteten i verksamheter och minskar risken för tvångs- och begränsningsåtgärder.

Foto: South_agency, iStock

KomRätt

Barns uppfattningar och erfarenheter

Personalens attityder och arbetssätt

Utvärdera KomBo på korttids

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kommunikationsstöd i korttidsboende för barn och unga – vad vet vi?

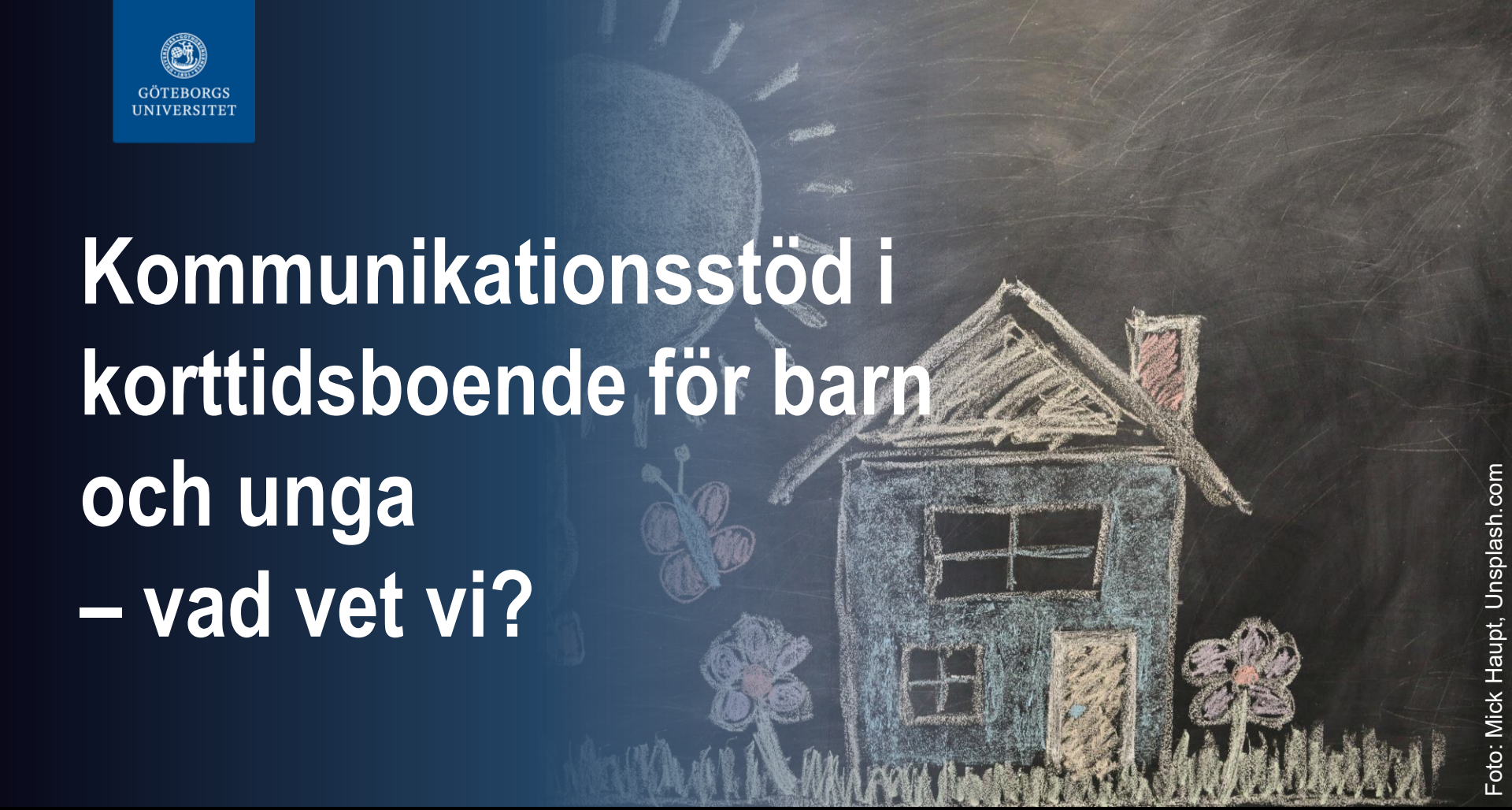

Foto: Mick Haupt, Unsplash.com

Kommunikationsstöd

- Personer med kommunikativa svårigheter, särskilt barn, är ofta mindre synliga i forskning och deras åsikter är mindre beforskade
- Flera svenska rapporter visar ett behov av mer kunskap och kompetens inom kommunikationsstöd och AKK i LSS (se tex IVO, 2024; Socialstyrelsen, 2021)
- För att minska användning av otillåtna begränsningsåtgärder är det viktigt att öka kompetensen, särskilt när det gäller kommunikationsstöd och bemötande, i LSS (IVO, 2023)
- Ett forskningsprojekt har undersökt hur barn kan vara delaktiga i utredningsprocessen i LSS. 11 barn och 12 föräldrar intervjuades. Det visade bl a att barnen kände sig lyssnade på, men behöver stöd genom exempelvis AKK för att beskriva sina svårigheter (Björquist mfl, 2024)

Forskning om korttids

- Begränsad forskning från Sverige om korttids - många frågetecken
- Mer gedigen forskning internationellt som löper över flera decennier
- Föräldrar till barn med omfattande stödbehov och funktionsnedsättningar har större risk för ångest, depression och förhöjda stressnivåer (Lu mfl, 2026; McConkey mfl, 2021; Skura mfl, 2025)
- Internationell forskning lyfter vikten av avlastning för föräldrarna, för att minska deras omfattande omsorgsbörda och öka möjligheten för barn att bo kvar hemma (se bla Chan mfl, 2012; Shannon mfl, 2023)

Tidigare forskning om korttids visar att....

- Föräldrar ser korttids som viktigt för dem själva, deras barn med funktionsnedsättning och för syskon (Murphy mfl, 2021)
- Föräldrarna får ett förbättrat psykologiskt välmående, mindre omsorgsbörda och kan bättre handskas med vardagen (McConkey & Adams, 2000)
- Barn som har korttids – översikt visade att korttids ofta har flera olika syften, såsom fritidsaktiviteter, uppnå personlig utveckling, utveckla sociala kontakter mm (Abrahams & Kleintjes, 2023)
- Men bara 5 av 31 erbjöd aktiviteter med valmöjligheter (Abrahams & Kleintjes, 2023)

Kommande artikel och forskning

- Vår första genomgång av forskning om korttids visar att det finns begränsad forskning om kommunikationsstöd och AKK på korttids
- Utifrån dessa resultat genomför vi nu en större sökning med flera vetenskapliga databaser för en sk scoping review/kartläggningsöversikt
- Frågeställningen är: vilka huvudsakliga resultat finns om kommunikationsstöd på korttids för barn och unga?
- Planerad artikel under 2027

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kommunikation och AKK-användning i barnboende – en fallstudie

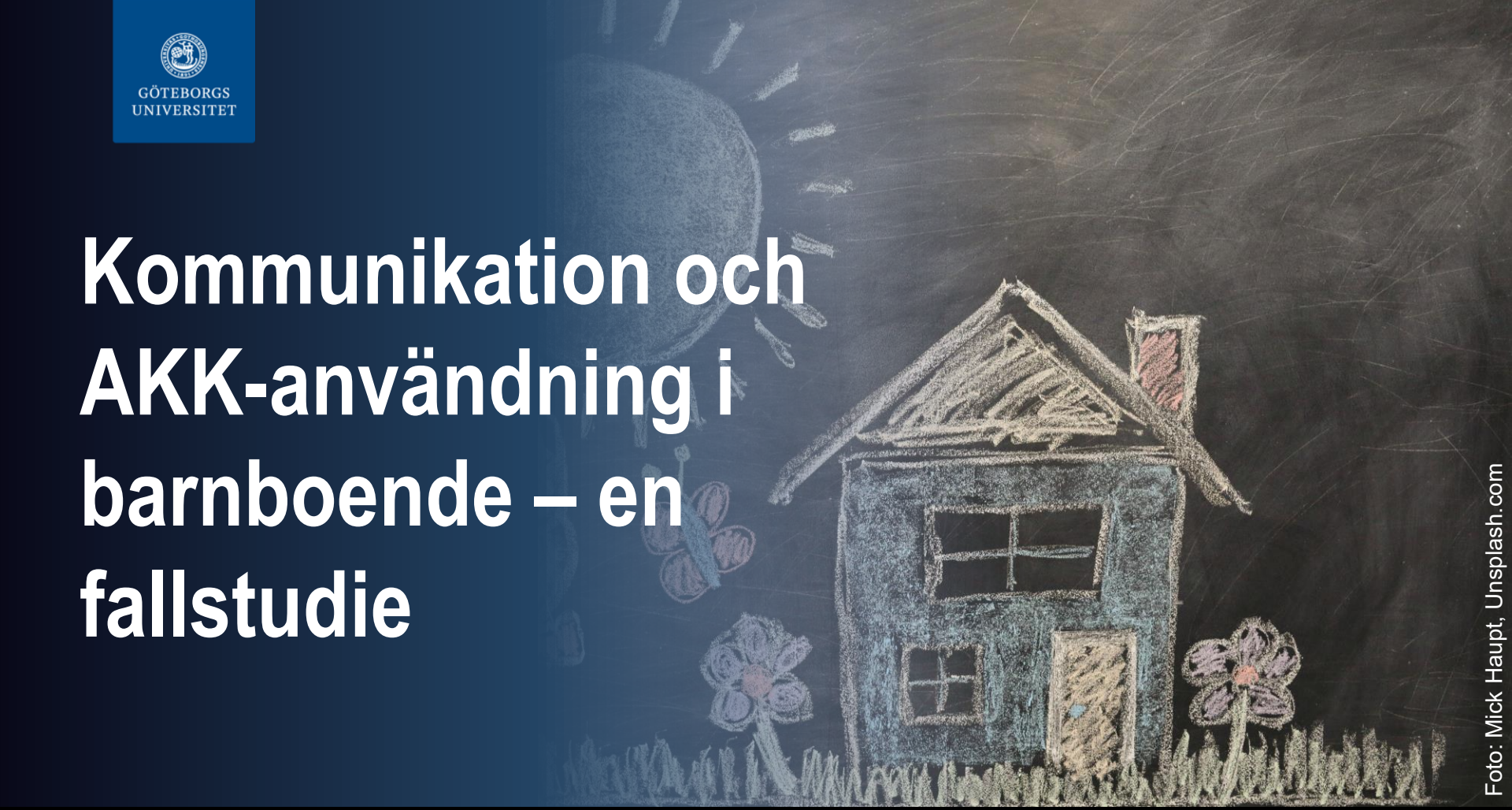
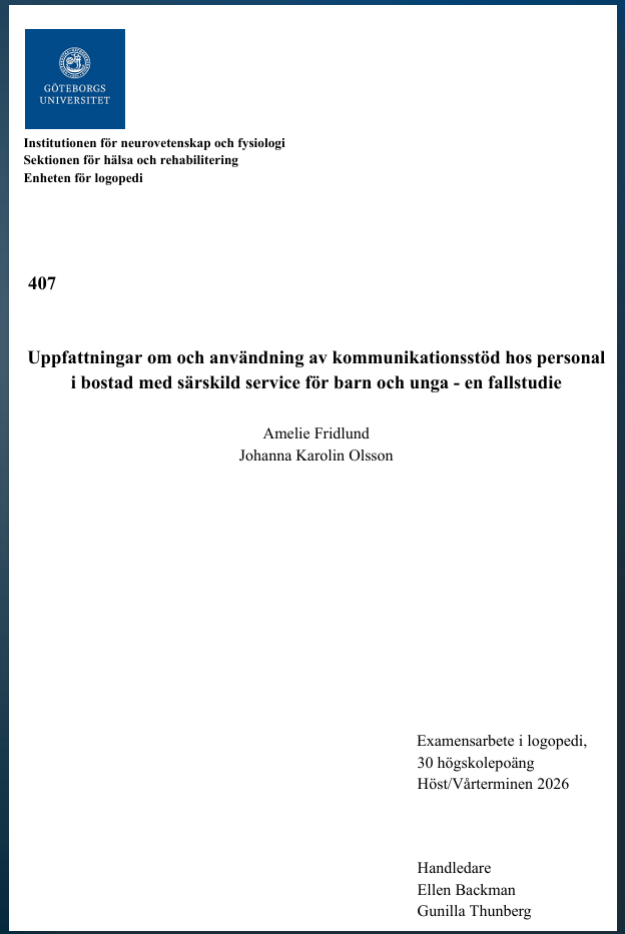

Foto: Mick Haupt, Unsplash.com

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi
Sektionen för hälsa och rehabilitering
Enheten för logopedi

407

Uppfattningar om och användning av kommunikationsstöd hos personal i bostad med särskild service för barn och unga - en fallstudie

Amelie Fridlund
Johanna Karolin Olsson

Examensarbete i logopedi,
30 högskolepoäng
Höst/Vårterminen 2026

Handledare
Ellen Backman
Gunilla Thunberg

E
11 deltagare

N
9 deltagare

- undersöka uppfattningar om barns delaktighet
- uppfattningar och användning av kommunikationsstöd

Delaktighet som beroende av personalens tolkning och kunskap

”en tolkningsfråga många gånger också när vi använder bildstöd (…) samma bildstöd kan betyda tre olika saker, samma tecken kan betyda tre olika saker eh så det är den största risken i det också att man feltolkar, man missförstår”

Organisatoriska förutsättningar för kommunikation och delaktighet

”Det finns inte alltid möjlighet att åka till den aktiviteten som du vill åka till, hur mycket vi än försöker ha det så öppet som möjligt, så måste vi ändå ha våra ramar för att dagarna ska gå ihop. Det kanske är en av de största utmaningarna”

Individuella och situationsbundna förutsättningar för kommunikationsstöd

”när man går ute med fullt påklädd och ligger nästan fullt nerbäddad i en åkpåse liksom (skratt) och det är vinter så det är inte så lätt att hojta att nej nu vill jag någonting annat (skratt) nej.”

Att balansera hemlikhet och verksamhets-uppdrag

”se till (…) att på barnboendet [blir det en] hemlik miljö så gott man kan göra, ett gott bemötande och att man känner att man trivs och kan utvecklas i den miljön”

94 % uppgav att de ”ger barnet tid till kommunikation”

83 % uppgav att ”de använder motiverande aktiviteter för att locka till och underlätta kommunikation”

100 % uppgav att de ”anpassar/förenklar sitt språk”

53 % uppgav att barnen hade tillgång till AKK i ”alla eller nästan alla situationer”

89 % uppgav att ”jag behöver lära mig mer om kommunikationsstöd”

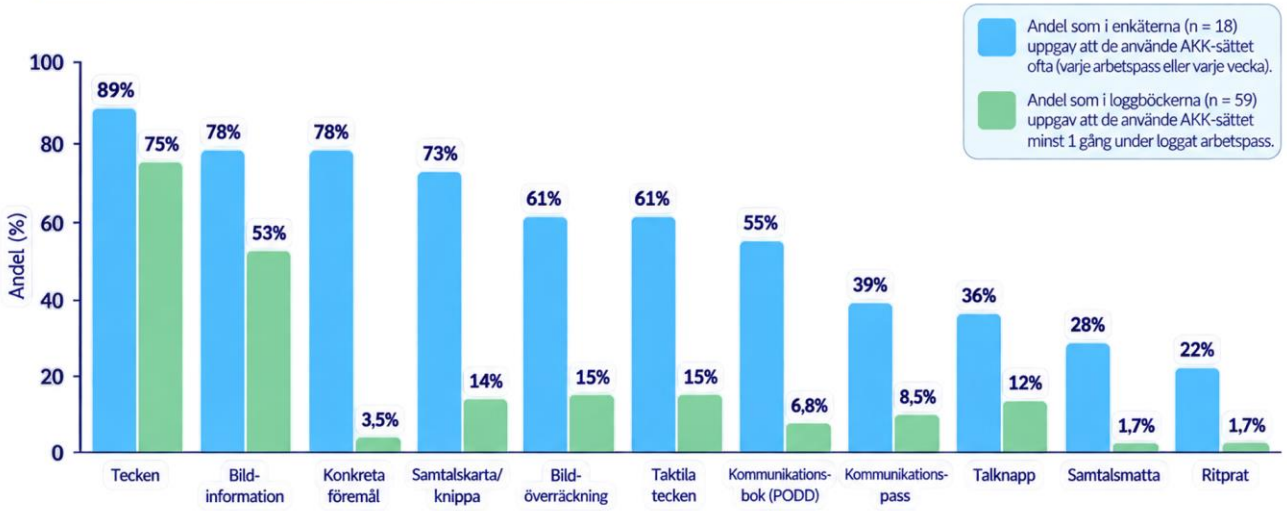
83 % uppgav att ”arbetsplatsen behöver bli bättre på att använda kommunikationsstöd”

	Tecken	Taktila tecken	Ritprat	Språkapp (färdigt ordförråd, generisk användning)	Bildöver-räckning (t.ex. PECS)	Samtals-karta eller knippa	Samtals-matta	Bild-information (Bildschema)	Kommunikations-pass	Kommuni-bok (T.ex
För-middag (7-12)										
Efter-middag (12-15)										
Efter-middag/ Kväll (15-21)										
Natt (21-07)										

När jag *använde AKK* idag gjorde jag det för att:

		Ofta	Ibland	Inte alls
1	Ställa en fråga.....	○	○	○
2	Svara på en fråga.....	○	○	○
3	Informera om något (t.ex. om planering).....	○	○	○
4	Berätta/ återberätta.....	○	○	○
5	Lugna personen.....	○	○	○
6	Motivera personen.....	○	○	○
7	Ge instruktioner.....	○	○	○
8	Bekräfta det en person uttryckt.....	○	○	○
9	Underlätta personens förståelse för min kommunikation.....	○	○	○
10	Småprata.....	○	○	○

Användning av AKK – enkät vs. loggbok

Personalen skattade genomgående sin **AKK-användning högre i enkäterna** än vad som registrerades i loggböckerna.

Något AKK-sätt användes i genomsnitt **9,4 gånger per arbetspass.**

Kommunikativa syften	Verksamhet E n 10 (%)	Verksamhet N n 8 (%)	Skillnad p.e
Stödja berättande	5 (50)	8 (100)	50
Begära något t.ex. “Ge mig bollen”	5 (50)	8 (100)	50
Reda ut vad som har hänt	5 (50)	7 (88)	38
Avleda	7 (70)	8 (100)	30
Lugna	7 (70)	8 (100)	30
Påkalla uppmärksamhet	8 (80)	8 (100)	20
Kommentera något som händer	8 (80)	8 (100)	20
Skoja	8 (80)	8 (100)	20
Svara på frågor	8 (80)	8 (100)	20
Ställa frågor	8 (80)	8 (100)	20
Prata om känslor	6 (60)	6 (75)	15
Informera om vad som ska hända	10 (100)	7 (88)	12
Samtala om barnets intressen	9 (90)	8 (100)	10
Instruera	9 (90)	8 (100)	10
Upprätta och följa upp barnets genomförandeplan	7 (70)	6 (75)	5
Småprata	10 (100)	8 (100)	0

Sammanfattningsvis …

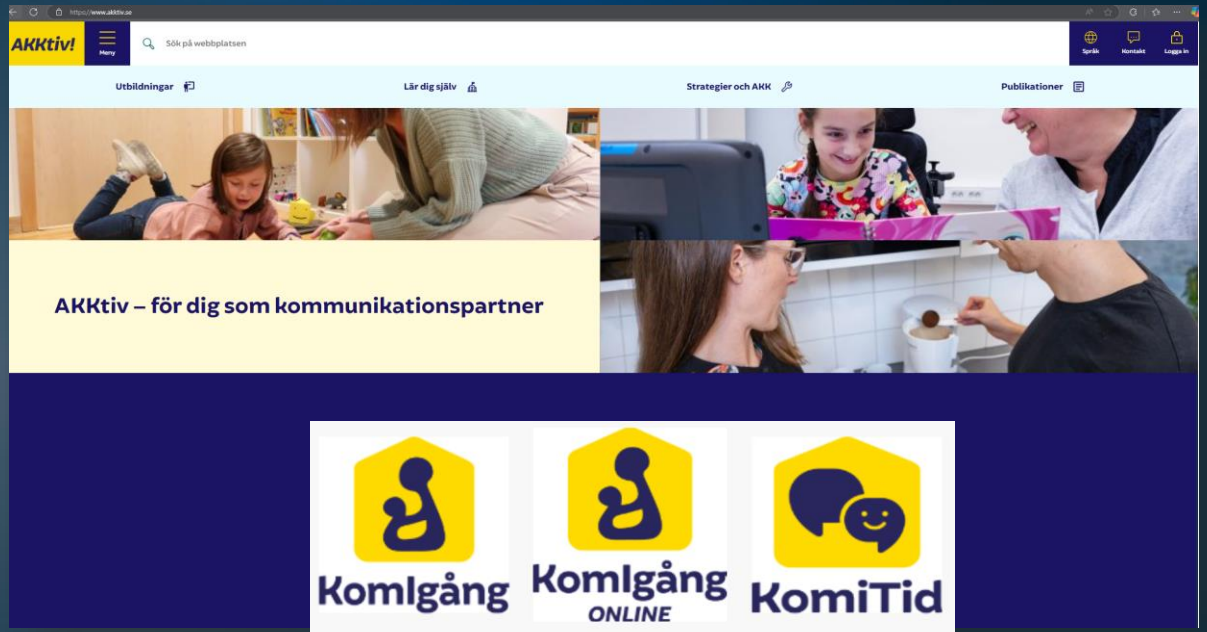
- Uppgavs kommunikationsstöd användas för många kommunikativa syften
- Tecken var det vanligaste AKK-sättet
- Flera kommunikativa strategier användes, exempelvis att invänta barnets svar, använda tydligt kroppsspråk och ge barnet tid till kommunikation
- Användningen av AKK varierade och var inte
  - konsekvent i alla situationer på de två barnboendena
  - Inte så ofta loggad som personalen själva uppgav i enkäter
- Organisatoriska förutsättningar påverkar barns kommunikativa möjligheter
- Många deltagare uttryckte att verksamheten kunde utvecklas ytterligare inom kommunikationsstöd - ett tecken på medvetenhet och engagemang kring att vilja lära sig mer och öka barnens delaktighet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Röster om AKKtiv KomBo – hållbar kunskap om kommunikation i boende och daglig verksamhet

Foto: Mick Haupt, Unsplash.com

KomIgång

KomIgång ONLINE

KomiTid

Kompis

KomBo

KomiMål

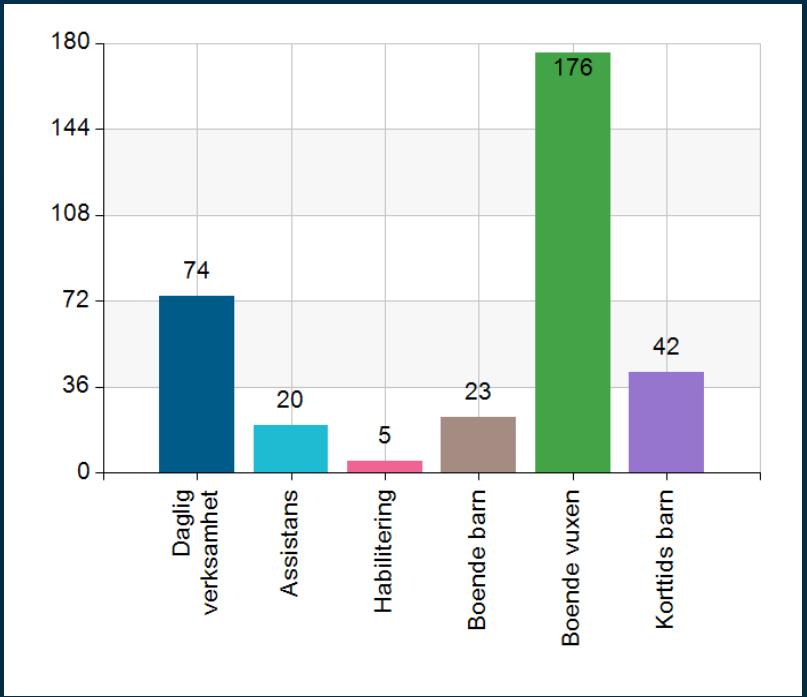

AKKtiv KomBo

- Kommunikationsstödjande strategier
  - Responsiv kommunikation, vänta och förvänta!
  - Miljömodifierande strategier i vardagen – rigga för mer kommunikation
  - Mångsidigt stöd – Olika AKK och kommunikationssätt är att föredra!
- Lärande / beteendeförändring hos vuxna
- Implementering, t.ex. chefens roll

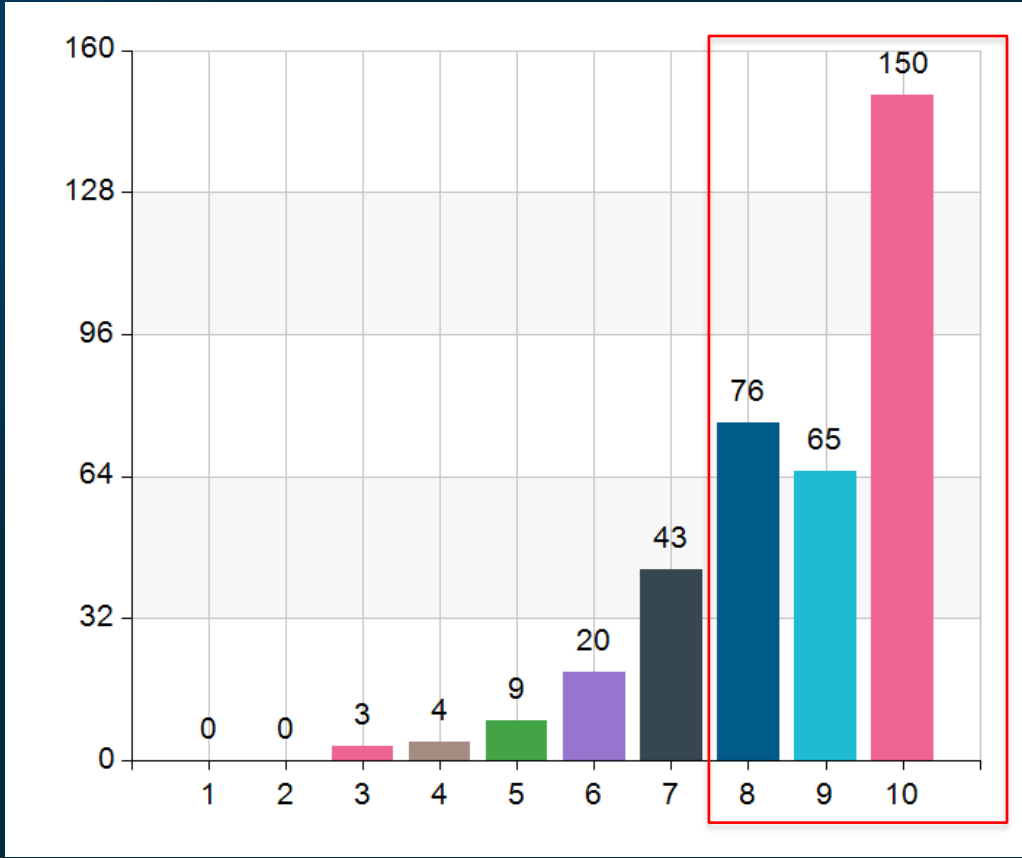
Hur har det gått då? *Svar på 376 utvärderingsenkäter*

Verksamhet	Antal	%
Daglig verksamhet	74	19,7
Assistans	20	5,3
Habilitering	5	1,3
Boende barn	23	6,1
Boende vuxen	176	46,8
Korttids barn	42	11,1
Inte svarat	36	9,6
Total	**376**	**100**

Påståenden (1=stämmer inte alls , till 5=stämmer helt)	Medelvärde	Median
1. Jag fick tillräckligt med information om KomBo innan jag startade.	3,67	4
2 KomBo har känts meningsfullt för mig	4,55	5
3. Jag har fått tillräckligt med utrymme att fråga och diskutera med andra under kursen.	4,5	5
4. Jag har fått tillräckligt med utrymme för egen reflektion under kursen.	4,45	5
5. Jag har uppskattat övningarna vi gjort under utbildningen.	4,37	5
6. Mellanuppgifterna har varit lärorika.	4,17	4
7. Jag har hunnit med mellanuppgifterna.	3,66	4
8. Jag fick kunskap och teori om kommunikation som hjälper mig i min yrkesroll.	4,55	5
9. Jag fick tips/strategier för att vara en stöttande kommunikationspartner som jag kan använda.	4,55	5
10. Jag vet vilka situationer som lockar till kommunikation och kan vid behov skapa sådana situationer.	4,39	4
11. Jag använder fler olika kommunikationssätt/AKK idag än innan KomBo-utbildningen.	4,12	4
12. Jag använder oftare AKK/kommunikationsstöd idag än innan KomBo-utbildningen.	4,16	4
13. Utbildningsmaterialet (sammanfattningar, bildstöd/samtalskartor mm) är/har varit ett bra stöd för mig.	4,36	5
14. Omfattningen av KomBo var lagom.	4,25	5
15. Jag kommer att vilja använda det jag lärt mig.	4,74	5

Medelvärde och median	
Medelvärde	8,61
Median	9
Svarsfrekvens	
98,4% (370/376)	

78,6 %

Vad händer när personal inom LSS får möjlighet att utveckla sitt sätt att kommunicera – och vad krävs för att förändringen ska leva vidare?

Vad lyfte brukarna?

3 = Ofta

2 = Ibland

1 = Aldrig

Frågeställning från Talking Mats	P1	P2	P3	P4	P5	Medel
Hur ofta använder personalen bilder på schema?	3	3	3	3	3	3.0
Hur ofta får du bestämma själv vilka kläder du vill ha på dig?	3	3	3	3	3	3.0
Hur ofta förstås personalen de du säger	3	3	3	3	2	2.8
Hur ofta får personalen dig att berätta mer?	1	1	2	3	2	1.8
Hur ofta använder personalen AKK i badrummet?	2	1	2	3	1	1.8
Hur ofta gör personalen tokiga saker/ skojar med dig?	2	1	2	3	2	2.0

Att ta med sig till sin verksamhet

- **Utbilda tillsammans**
  - *Ge hela arbetsgruppen en gemensam utgångspunkt*
- **Använd AKK**
  - *Använd AKK i olika samtal och olika sammanhang*
- **Ge plats för reflektion och görande tillsammans**
  - *Skapa tid att pröva, diskutera och utveckla*
- **Håll frågan levande**
  - *Ge kommunikation en tydlig plats i ansvar, rutiner och uppföljning*

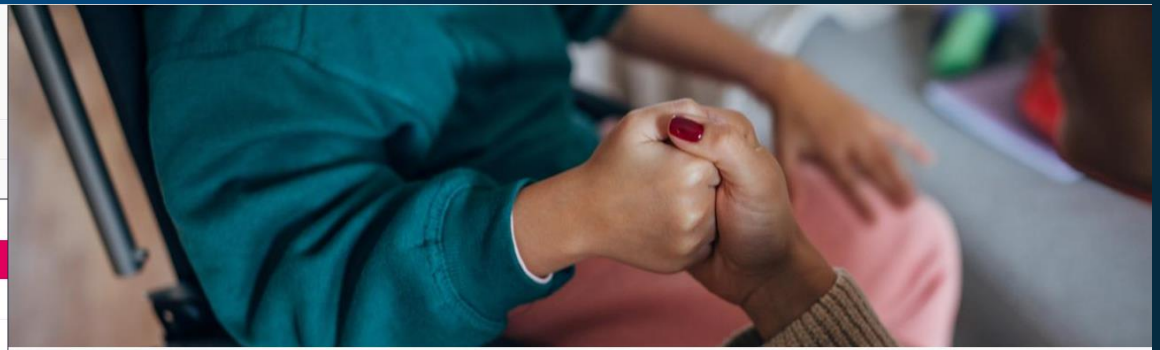

Foto: iStock/South agency

Göteborgs universitet

- Studera
- **Forskning**
  - **Hitta forskning**
  - Forskningsområden
  - Excellent forskning
  - Strategiska forskningsområden
  - Etik i forskningen
  - Forskningsinfrastrukturer
- Forskarutbildning
- Samverkan och innovation
- Om universitetet
- Aktuellt

Forskning / Hitta forskning / **KomRätt – Främjande av kommunikativa rättigheter hos barn med funktionsnedsättning**

Sidans innehåll

- Kort beskrivning
- Bakgrund
- Syfte
- Metod
- Informationsmaterial
- Referensgrupp
- Gruppmedlemmar

KomRätt – Främjande av kommunikativa rättigheter hos barn med funktionsnedsättning

Forskningsprojekt

Pågående forskning

Projekttid
2025 - 2028

Projektägare
Institutionen för neurovetenskap och fysiologi

Kontakt

Ellen Backman →
Forskare
0709-11 66 97
ellen.backman@gu.se